

László

Horner érinti Ottó Strasser, Feder, Reupke és Hans Freyer elméleteit. Az ideológiai alátámasztás ismertetését jól végzi, csak ott következik ismét nagy hiányosság, ahol a fajiság kérdéséhez elérkezik. Helyes megállapítást tesz, hogy „A német fajiság eszméjére... nemcsak mint imperialisztikus lendítőerőre van szükségük Németország mai urainak, hanem fontos belpolitikai és nemzetgazdasági szerepe van a mindennek fölé helyezett fajiság gondolatának” — írja, de itt, ahol a zsidókérdés számottevő problémájára való utalásnak és legalább is rövid elemzésének kellene következnie, Horner így siklik el a kérdés felett megmagyarázhatatlan felületességgel: „Többek közt a vallást is vele (a fajiság gondolatával) akarják pótolni, mert a keresztény egyházak, de főleg a katolicizmus világnézete nem felel meg a német hódítás céljának” Itt a homály teljessé lesz, mert jól tudjuk, hogy az imperializmusnak a katolicizmus sose volt akadályozója, hanem ott lehetett találni mind a két oldalon, a szembelevő fegyverek mellett. Más szempont volna persze éppen annak a kihangsúlyozása, hogy a katolicizmussal való szembehelyezkedés a faji politika zavartalansága miatt történt, mert az, egyház univerzális elveket követ és a faji megkülönböztetés politikája alapvetően ellentétben áll a katolikus egyház megkeresztelési és téritési dogmatizmusával.

Mindezek ellenére is Horner Miklós tanulmánya feltétlen figyelmet érdemel, mert tájékozottsága szembetűnő ott, ahol nem kerüli el a tárgyat, hanem egyenesen a kérdés tisztázására törekszik.

(Budapest)

Ujvári

László

A BAUMGARTEN-DIJ szétosztásakor évről-évre megismétlődő polémákat figyelve, már igazán nem elég csak számonkérni a: díj kuratóriumától azt a módot, ahogy a, Baumgarten-díjazás ügyét kezeli. Már nem elég a néma szemlélődés kézlegyintő magatartása. A díj körül a magyar irodalom egy újabb rákos szövődménye keletkezett, — két szempontból is. Egyfelől a, magyar irodalom kritikai szellemét, másfelől a magyar írógerinçet rágia a súlyos kór. Már fel kell zudulni, s újból és újból tudatosítani, hele dobolni a magyar írás ügyéért érdeklődő köztudat jobbik felébe és követelni, hogy Baumgarten Ferenc tekintélyes alapítványát ne a minden kritika nélküli s a magyar irodalmi valósággal már semmiféle eleven kapcsolattal nem bíró direktórium ossza ki a kuratórium felfogása szerint „jó fiuk”-nak, hanem vegye számba — az alapítvány szellemében — azokat a tehetségeket, akik azonkívül, hogy semmiféle irányból sem támogatott tiszta eszményekért küzdenek, épp ezért nyomorult; helyzetükben rászorulnak az: alapítvány támogatására. Távol áll tőlünk pl. a Baumgarten-díj idei elosztásának bírálata azért, mert nem olyan írókat jutalmaztak, akik a Korunk irodalmi felfogásával azonosítják magukat. Nem értenők az összefüggéseket, ha ilyesmit követelnénk. Nagyon jól tudjuk, hogy ki és kiknek alapította a díjat s azt is tudjuk, hogy az alapító óhajait mennyire megnyirbálta a magyar kultuszminisztérium. Viszont ezek ellenére sem hallgathatjuk el, hogy a Baumgarten-díj kuratóriuma még a magyar középső rétegek irodalmát sem ismeri. Már nem is valaminő klick, hanem tisztára valami szeszélyes, a mai magyar irodalmat semmikép' sem ismerő személy szellemében itél, — akkor, amikor számos olyan magyar író nevezhető meg, aki számára a Baumgarten-díj jelentené egyedül a zavartalan alkotás lehetőségét. Tudunk olyan egész marékra való magyar íróról, akik halvány reményt sem táplálhatnak holmi egyetemi magántanárság, lektori állás, segédtanárkodás vagy más, biztos ellátású jövedelemre s akik holnapját legfőljebb a, tej árának változása, vagy a bérelt három holdon termett kukoricafőlösleg piaci árfolyama méri ki szükösen, vagy még a szükösnél is szükösebben. Vagy még csak ennyi sem:

hanem a koplalás és csavargás (az egykori) Knut Hamsuni módra, esetleg ujságárulás valami „mecénás” kegyéből, miközben csomagolópapíron készül a regény, amit persze nem egy tisztesebb kiadó, hanem valami irodalmi kalóz ad ki majd — honorárium nélkül. A magyar irodalomban még sohasem volt olyan nyomor, mint a mai s még nem volt díjazó bizottság sem, amely annyira megtagadta volna alapítója intencióit, mint a Baumgarten-díj: de a szárnyak alá nyulás s a felröppentés pillanata is ritkán volt olyan ígéretes, mint a mai. Ebben a helyzetben azonban a díj elosztásának meggondolása egy kritikusra hárulna. Viszont hol van ez a kritikus, nemcsak a Baumgarten-díj, hanem az egész mai gutgesinnt magyar irodalom körül? A szakállas esztétikai merengésekben kivénült Schöpflin, akit évről-évre díjaz a kuratórium (annak ellenére, hogy a Franklin-könyvkiadó magas fizetésű lektora) a legkevésbé sem az. Nem az Babits sem! Sőt ő még kevésbé, mint az előbbi, aki legalább ítéleteiben megőrzi (mindenesetre csak hivatalnok) objektivitását, míg Babits állandóan öngőzeiben dohog, ha bírál. Bizony szomorú adaléka ez a Baumgarten-díj körüli hálózat a mai magyar irodalomnak. Még vigasztaló, hogy akad karakteres magyar író, a *díjazottak* közt — a neve *Fodor József* (szomorú és mély lírai versek költője,) — aki egy tiltakozó gesztussal visszautasította a néki kiutalt 1000 pengőt, ezzel tüntetve a kitüntetettek megválasztásának módja ellen. Nagyon helyes, hogy ő tiltakozott és nem valamelyik mellőzött! Micsoda jel Budapesten! Legalább olyan feltűnő ebben a mikro-irodalomban, mint amikor Tolsztoj utasította vissza, a Nobel-díjat s a díjjal együtt Stockholm hasonlóan tájékozódni nem akaró és elfogult akadémiáját. Nagyon jól tudjuk, s ezt valaha Babits is tudta, hogy az írás tett a napok kusza fonatában s így hatások eredménye s további kölcsönhatások teremtője: osztály- tudat, -tartalom és-törekvés kifejezője, de sohasem *nem-ismeret* és tájékozatlanság. Ezért talán mégis helyes volna, ha a Baumgarten-díj kuratóriuma leszállana azokból a magasságos szférákból, ahonnan a magyar irodalom nem látszik.

(Méliusz József)

LAPOK, FOLYÓIRATOK

ÚJ ÉVFOLYAM, ÚJ ÓHAJOK A MAGYAR FOLYÓIRATIRODALOMBAN

Századunk „Akárhogy holttányilvánítják is azt a gondolatvilágot, amelyet a *Századunk* — lehet jól, lehet rosszul, de mindenesetre becsülettel képvisel, mégis tovább fog élni, mert sem a szabadság vagy az emberi élet tisztelete, sem a tömegek jóléte vagy a nemzetközi megértés nem szezonárú a társadalmi piacon. — Az utóbbi évtizedekben gombamódra termelt folyóiratirodalmat — kevés kivétellel jellemzi a tudásnak és sarlatánságnak, a tehetségnek és tehetségtelenségnek, művészetnek és dilettantizmusnak sajátos keveredése. Zavaros stilsztikába burkolódzva, hol a paraszti népiességgel, hol az alighogy megszületett magyar polgársággal kacérkodva, hol az állandósult reakcióra, hol az áhítózott nacionalista diktatúrára sanditva, tűzik ki céljaikat. — Folyóiratukban látják azt a szilárd pontot, amelyre támaszkodva, mint új Archimedések, ha mást nem, a magyar globuszt sarkából kiforgathatják...” (*Vámbéry Rusztem: Tíz év*).

Szocializmus „Az új esztendőben sok probléma vár megoldásra. Egy dolog világos: a kérdések nem oldhatók meg másként, mint-hogy vissza kell térni a demokrácia útjára. — A mi számunkra az új